

РІШЕННЯ
РАЗОВОЇ СПЕЦІАЛІЗОВАНОЇ ВЧЕНОЇ РАДИ
ПРО ПРИСУДЖЕННЯ СТУПЕНЯ ДОКТОРА ФІЛОСОФІЇ
з галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки
за спеціальністю 053 Психологія
на підставі прилюдного захисту дисертації на тему:
«Особистісні детермінанти в системі професійного зростання викладача
ЗВО»
12 вересня 2025 року

Здобувачка ступеня доктора філософії Крижановська Анетта Вікторівна, 1974 року народження, громадянка України, освіта вища: закінчила у 1996 р. Тернопільський державний педагогічний інститут імені Я.О. Галана за спеціальністю «Російська мова та література», працює старшим викладачем кафедри психології та соціальної роботи Західноукраїнського національного університету, виконала акредитовану освітньо-наукову програму «Психологія».

Разова спеціалізована вчена рада ДФ 58.082.077, утворена наказом Західноукраїнського національного університету Міністерства освіти і науки України, м. Тернопіль, від 26 червня 2025 року № 413, у складі:

Голова разової спеціалізованої вченої ради – Гірняк Андрій Несторович, доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри психології та соціальної роботи Західноукраїнського національного університету.

Рецензенти – Фурман Анатолій Васильович, доктор психологічних наук, професор, професор кафедри психології та соціальної роботи Західноукраїнського національного університету;
Бугерко Ярослава Миколаївна, кандидатка психологічних наук, лоцентка, доцентка кафедри психології та соціальної роботи Західноукраїнського національного університету.

Офіційні опоненти – Кононенко Оксана Іванівна, докторка психологічних наук, професорка, завідувачка кафедри соціальної психології Одеського національного університету імені І.І. Мечнікова;

Кобець Олександр Володимирович, доктор психологічних наук, професор, професор кафедри психології Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини.

на засіданні 12 вересня 2025 року прийняла рішення про присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки Крижановській Анетті Вікторівні на підставі публічного захисту дисертації «Особистісні детермінанти в системі професійного зростання викладача

ЗВО»» за спеціальністю 053 Психологія.

Дисертацію виконано у Західноукраїнському національному університеті Міністерства освіти і науки України, м. Тернопіль.

Науковий керівник – Шандрук Сергій Костянтинович, доктор психологічних наук, професор, професор кафедри психології та соціальної роботи Західноукраїнського національного університету.

Дисертацію подано у вигляді спеціально підготовленого рукопису, що відповідає вимогам пункту 6 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (зі змінами). Робота містить нові науково обґрунтовані результати проведених здобувачкою досліджень, спрямованих на нове вирішення актуального наукового завдання, що має істотне значення для галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки за спеціальністю 053 Психологія. Дисертацію виконано державною мовою, оформлено відповідно до вимог МОН, обсяг основного тексту відповідає освітньо-науковій програмі закладу та специфіці спеціальності.

Наукова новизна одержаних результатів дослідження полягає у тому, що:

вперше:

- визначено в якості особистісних детермінант ресурсів професійного зростання викладача ЗВО показники особистісної ресурсності та акмеологічної компетентності (осмисленості життя, самоактуалізації, життєтворчих здібностей, потреб саморозвитку, особистісної самореалізованості та вичерпаності);

- теоретично обґрунтовано та емпірично верифіковано структуру акмеологічної компетентності викладача, ядром якої є зв'язки між осмисленістю життям, життєтворчими здібностями, саморозвитком та самоактуалізацією;

розширено уявлення про:

- акмеологічну компетентність викладача як чинник його професійного зростання;

- динаміку та галузеву специфіку становлення акмеологічної компетентності викладача вищої школи;

- стрес-чинники науково-педагогічної діяльності викладача вищої школи та залежність чутливості до них від рівня акмеологічної компетентності та особистісної ресурсності;

дістала подальшого розвитку:

- психодіагностика особистості викладача через створення методики вивчення ресурсів та обмежень професійного зростання викладача вищої школи;

- система знань про психологічні засоби розвитку акмеологічної компетентності викладача ЗВО.

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що отримані результати можуть бути використані практичними психологами і

керівництвом ЗВО для створення умов сприяння професійному зростанню викладачів.

Матеріали дослідження та його результати можуть бути використані у викладанні дисциплін «Вікова психологія», «Педагогічна психологія», «Основи психодіагностики», «Психологія вищої школи», «Психологія професійної діяльності вчителя» та ін.

Результати, отримані у ході дослідження, та система психологічних завдань програми розвитку акмеологічної компетентності викладача ЗВО впроваджено в освітній процес Західноукраїнського національного університету (довідка № 126-29/1100 від 14.05.2025 року), Українського науково-методичного центру практичної психології і соціальної роботи НАПН України (довідка № 50 від 04.06.2025 року) та Національного університету «Острозька академія» (довідка № 47/2025-нп 04.06.2025 року).

Здобувачка має 10 наукових публікацій за темою дисертаційної роботи. Основні наукові результати дисертації викладено у чотирьох працях: статтях у фахових наукових виданнях категорії Б, включених до Переліку наукових фахових видань України, затвердженого МОН України. Крім того, здобувачка є авторкою 6 публікацій апробаційного характеру.

Усі публікації відповідають вимогам пунктів 8 і 9 Порядку та відображають основні наукові результати дисертації:

1. Хуей Ден, Крижановська А. Проблема професійного зростання у структурі кар'єрного розвитку фахівця. *Вісник Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди. Психологія*. 2022. № 66. С. 24-37. (0,6 д.а. / 0,3 д. а. авторський внесок : виокремлено концептуальні особливості перебігу професійного зростання особистості у процесі її кар'єрного розвитку).

DOI: <https://doi.org/10.34142/23129387.2022.66.02>.

2. Крижановська А., Антошків М. Комунікативна креативність викладача ЗВО: кореляти і засоби розвитку. *Вісник Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди. Психологія*. 2023. № 67. С. 213-222. (0,4 д.а. / 0,2 д. а. авторський внесок : виявлено психологічні кореляти комунікативної креативності викладача ЗВО та описано ключові засоби її розвитку).

DOI: <https://doi.org/10.34142/23129387.2022.67.15>.

3. Крижановська А., Большакова Т., Соколов О. Психологічна характеристика акмеологічного компоненту педагогічної діяльності викладача ЗВО. *Вісник Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди. Психологія*. 2024. № 70. С. 49-65. (0,4 д.а. / 0,2 д. а. авторський внесок : виокремлено акмеологічний компонент педагогічної діяльності викладача ЗВО як феномена: прагнення до саморозвитку, самореалізації, особистісного здійснення, само актуалізації та особистісного зростання).

DOI: <https://doi.org/10.34142/23129387.2024.70.04>.

4. Khazratova N., Kryzhanovska A. Creativity training for future teachers. *Вісник Харківського національного педагогічного університету імені Г. С.*

Сковороди. *Психологія*. 2025. № 72. С. 277-288. (0,5 д.а. / 0,25 д. а. авторський внесок : обґрунтовано та апробовано тренінг креативності як технологія професійного зростання викладачів закладів вищої освіти).

DOI: <https://doi.org/10.34142/23129387.2025.72.17>.

5. Крижановська А.В. Детермінанти професійного зростання викладача закладу вищої освіти. *Інновації в освіті: реалії та перспективи розвитку : матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції (м. Тернопіль, 25 листопада 2021 р.)*. Тернопіль : ЗУНУ, 2021. С. 268-270. (0,08 д. а.). URL: <http://dep.wunu.edu.ua/?p=544>.

6. Біскуп В.С., Крижановська А.В. Профілактика професійного вигорання науково-педагогічних працівників закладу вищої освіти. *Інновації в освіті: реалії та перспективи розвитку : матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції (м. Тернопіль, 20 травня 2022 р.)*. Тернопіль : ЗУНУ, 2022. С. 299-302. (0,12 д.а. / 0,06 д. а. авторський внесок : запропоновано кроки проактивної позиції фахівців з профілактики професійного вигорання викладачів ЗВО). URL: <http://dep.wunu.edu.ua/?p=596>.

7. Крижановська А.В. Ресурси стресостійкості викладачів закладів вищої освіти. *Психосоціальні ресурси особистісного та соціального розвитку в епоху глобалізації : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Тернопіль, Західноукраїнський національний університет, 4-5 листопада 2022 р.) в 2 т.* Тернопіль : ЗУНУ, 2022. Т.1. С. 118-119. (0,08 д. а.). URL: http://psr.wunu.edu.ua/wp-content/uploads/2022/11/1-TOM_Materiali-konferencii-1.pdf.

8. Крижановська А.В. Життєві детермінанти професійного зростання викладачів ЗВО. *Особистість і суспільство: психосоціальні виміри ковітальної взаємодії: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, (м. Тернопіль, ЗУНУ, 28-29 квітня 2023)*. Тернопіль : ЗУНУ, 2023. С.21-23. (0,08 д. а.). URL: <http://psr.wunu.edu.ua/wp-content/uploads/2023/06/Zbirnik-kviten-2023-Copy.pdf>.

9. Крижановська А.В. Психологічні бар'єри професійного зростання викладача вищої школи. *Психосоціальні ресурси особистісного та соціального розвитку в епоху глобалізації : матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції (м. Тернопіль, ЗУНУ, 3-4 листопада 2023 р.)*. Тернопіль : ЗУНУ, 2023. С. 170-171. (0,08 д. а.). URL: http://psr.wunu.edu.ua/wp-content/uploads/2025/01/Zbirnik-konferencii_listopad2023.pdf.

10. Крижановська А., Кобилецький О. Роль емоційного інтелекту у розвитку кар'єрного потенціалу викладачів ЗВО. *Особистість і суспільство: психосоціальні виміри ковітальної взаємодії : матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Тернопіль, Західноукраїнський національний університет, 30 квітня 2024)*. Тернопіль : ЗУНУ, 2024. С. 21-24. (0, 12 д.а. / 0, 06 д.а. авторський внесок : деталізовано роль емоційного інтелекту у розвитку кар'єрного потенціалу викладачів ЗВО). URL:

У дискусії взяли участь голова і члени спеціалізованої вченої ради та присутні на захисті фахівці:

Голова ради: **Гіряк Андрій Несторович**, доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри психології та соціальної роботи Західноукраїнського національного університету, зауважень немає.

Рецензент: **Фурман Анатолій Васильович**, доктор психологічних наук, професор, професор кафедри психології та соціальної роботи Західноукраїнського національного університету. *Зауваження:*

1. Визначаючи досить високу актуальність теми кваліфікаційної роботи, варто зазначити, що, незважаючи на ґрунтовний теоретичний аналіз проблеми професійного зростання викладача ЗВО, доцільно було б більш ємно, бодай у схематичному вигляді подати психологічну структуру особистісних детермінант, зважаючи на канони аксіологічної компетентності як інтегрального чинника його фахового зростання.

2. Запропоноване визначення акмеологічної компетентності як чинника розвитку професійного зростання викладача вищої школи (підрозділ 1.2) є достатньо широким і сутнісно відображає його психологічний зміст. Проте варто було б більш оптимально за формою та змістовним наповненням подати його як у висновках до розділу 2, так і в загальних висновках дисертації.

3. На наш погляд, методи психологічного дослідження доречно було б доповнити тими, які безпосередньо спрямовані на аналіз особистісних детермінант, себто спричинень професійного зростання викладача вищої школи. Це уможливило б більш цілісне розуміння чинників і показників його фахової зрілості (до прикладу, внутрішнього опору стрес-факторам освітньої діяльності науково-педагогічних працівників ЗВО).

4. Описуючи результати апробації запропонованої програми розвитку акмеологічної компетентності викладача вищої школи у третьому розділі дисертації, слушно було б додати більше пояснень відносно можливостей і поступовості структурних компонентів відповідного тренінгу у випадку виникнення труднощів у розвитку суб'єктних та рефлексивних рис-якостей його особистості.

Рецензентка: **Бугерко Ярослава Миколаївна**, кандидатка психологічних наук, доцентка, доцентка кафедри психології та соціальної роботи Західноукраїнського національного університету. *Зауваження:*

1. Доцільно уніфікувати використання термінів, таких як «особистісна ресурсність» і «психологічна ресурсність», чітко розмежувавши їх у тексті. Термін «життєтворчі здібності» потребує чіткішого операціонального визначення для уникнення неоднозначності.

2. У розділі 2.4 здійснено аналіз стрес-чинників, таких як стосунки з адміністрацією, труднощі написання статей у наукометричних базах. Проте, аналіз їх впливу на професійне зростання викладачів є іноді фрагментарним, не показано, як саме ці стрес-чинники впливають на окремі компоненти акмеологічної компетентності (самоактуалізацію, осмисленість життя тощо).

Робота значно виграла б, якби було проведено порівняльний аналіз чутливості до стрес-чинників залежно від стажу (наприклад, до 5 років, 5–10 років, понад 10 років) чи спеціалізації викладачів (за галузевою специфікою – гуманітарні, технічні, природничі науки).

3. У розділі 3.2 описано тренінгову програму, яка позитивно вплинула на показники психологічної ресурсності та саморозвитку. Проте, програма описана загально, без деталізації конкретних вправ, тривалості занять чи критеріїв оцінки ефективності. Доцільно ширше деталізувати структуру тренінгової програми, доповнивши описом конкретних вправ (наприклад, вправи на рефлексію для розвитку осмисленості життя) та критеріями оцінки ефективності. Це підвищило б відтворюваність програми для інших ЗВО України. Також можна було б додати приклади адаптації програми для різних категорій викладачів (молодих спеціалістів, досвідчених педагогів).

Офіційний опонент: **Кононенко Оксана Іванівна**, докторка психологічних наук, професорка, завідувачка кафедри соціальної психології Одеського національного університету імені І.І. Мечникова. *Зауваження:*

1. У першому розділі дисертації на підставі глибокого теоретичного аналізу виокремлено найсуттєвіші особистісні ресурси професійного зростання викладача ЗВО, зокрема: самосвідомість, смисложиттєві орієнтації, рефлексія, самомотивація, креативність, емоційна стійкість, здатність до осмислення досвіду, толерантність до невизначеності, самообілізація, духовність, здатність до цілепокладання, самоактуалізація та самоздійснення. Потребує детальнішого уточнення співвідношення означених дефініцій саме з акмеологічною компетентністю педагога вищої школи.

2. На наш погляд, в емпіричному розділі доцільніше було б деталізувати інформацію отриманих даних, висловлюючи припущення про суто психологічні чинники вияву особистісних детермінант професійного зростання викладача закладу вищої освіти.

3. У дисертації показані структура і зміст програми розвитку акмеологічної компетентності викладача із використанням групового тренінгу, спрямованого на підвищення рівня акмеологічної компетентності педагога вищої школи. Проте, на нашу думку, доцільно було б доповнити розділ 3 конкретними рекомендаціями щодо специфіки та особливостей застосування авторської програми розвитку акмеологічної компетентності викладача закладу вищої освіти.

4. Авторкою у загальних висновках дисертації констатується, що низький рівень акмеологічної компетентності та психологічної ресурсності зумовлює вищу чутливість до дії стрес-чинників науково-педагогічної діяльності викладача. Проте, професійне зростання викладача не обмежується лише означеними особистісними детермінантами, адже й інші індивідуально-психологічні особливості особистості, наприклад характер, здібності та інші, теж можуть впливати на професійне зростання викладача закладу вищої освіти.

Офіційний опонент: **Кобець Олександр Володимирович**, доктор психологічних наук, професор, професор кафедри психології Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини. *Зауваження:*

1. У результаті теоретичного аналізу проблеми професійного зростання викладача ЗВО було визначено професійне зростання як цілісну динамічну систему, що охоплює не лише підвищення професійної компетентності, а й розвиток особистісних якостей, необхідних для ефективної науково-педагогічної діяльності. На нашу думку, в цьому плані вагомим є також і врахування питання не тільки особистісних чинників і предикторів, але й особливості організаційного впливу на розвиток професійного зростання науково-педагогічних працівників, що залишилося дещо поза увагою авторки.

2. У дисертації зроблено узагальнення, що найбільш вираженими стрес-чинниками науково-педагогічної діяльності для викладачів вищої школи є стосунки із адміністрацією та безпосереднім керівництвом, персоналом закладу вищої освіти, умови роботи в межах дистанційної чи/ та змішаної форм освіти, а також труднощі написання статей у наукометричних базах. На нашу думку, робота виграла б у якісному плані, якби детальніше було проаналізовано вплив взаємин учасників освітнього процесу в системі «викладач-здобувач» та виокремлення шляхів удосконалення цих стосунків.

3. У дисертації акцентується увага на тому, що основними чинниками розвитку акмеологічної компетентності викладачів закладів вищої освіти є смислові життєві орієнтації, самоактуалізація, ресурсність, саморозвиток, саморегуляція та рефлексія, тому авторкою доцільно взято за основу програми групового тренінгу розвиток саме цих особистісних властивостей. Було визначено, що у груповому тренінгу, спрямованому на підвищення рівня акмеологічної компетентності викладача, доцільним є застосування наступних методів: лекційні заняття, навчально-розвивальні вправи, групова дискусія, ігрові методи. Вважаємо, що перелік цих методів можна було б розширити, використовуючи, наприклад, кейс-метод чи креативні техніки тощо.

Результати голосування:

«За» – 5 членів ради.

«Проти» – немає.

«Утрималися» – немає.

На підставі результатів голосування разова спеціалізована вчена рада ДФ 58.082.077 прийняла рішення про присудження ступеня доктора філософії **Крижановській Анетті Вікторівні** з галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки за спеціальністю 053 Психологія.

Відеозапис трансляції захисту дисертації додається.

**Голова разової спеціалізованої
вченої ради**

Гірняк Андрій Несторович